Les aquarel·les

Montserrat Planella

Octubre de 2019

Resum

Es descriu exactament la composició i elaboració del material, la seva comercialització i la manera com es poden emprar. També es fan referències a la seva història i a l'ús que se n'ha fet en diferents períodes.

Índex

Les aquarel·les **2**
Breu història 3
Suports 3
Material 4
Tècnica 7

Les aquarel·les

L'aquarel·la, que com el seu nom indica és una varietat de pintura a l'aigua, és la tècnica més antiga i la més universalment difosa abans de l'aparició de la pintura a l'oli. Es distingeix per les seves característiques de la pintura a la cola, de la pintura al tremp, que és una emulsió a base d'ou i, naturalment del pastel, procediment contrari en què la pols dels colors s'empra en sec. El seu suport és el paper, el seu instrument el pinzell i el seu material: els pigments de colors diluïts amb aigua i fixats mitjançant goma aràbiga, un aglutinant que s'obté de l'acàcia. El principi essencial de l'aquarel·la és la transparència dels colors sobre el fons clar, generalment blanc, del paper que a vegades en algunes zones es deixa descoberta. S'oposa al gouache perquè aquest té una consistència més espessa, i els colors són opacs i densos. Amb l'aquarel·la els colors es succeeixen progressivament des del clar al fosc; amb el gouache és al contrari: els colors s'aclareixen a partir de tons foscos afegint-hi blanc. Tot i que els dos mitjans semblin excloure's solen utilitzar-se conjuntament, combinant l'aquarel·la amb traços de gouache." (7)

La aquarel·la que utilitzen els artistes, està formada per terres fines

> en suspensió, o sigui, pigments amalgamats de manera homogènia amb una dissolució aquosa de goma. Està específicament destinada a ser aplicada sobre un paper blanc de bona qualitat mitjançant pinzellades, i com que consisteix essencialment per colors transparents això permet que la lluminositat del paper els travessi remarcant la brillantor de les seves tonalitats. Aquesta característica de transparència diferencia a l'aquarel·la del gouache, utilitzat per al disseny i la confecció de cartells, que contenen fonamentalment tons opacs que cobreixen tota la superfície. (143)
>
> La Acuarela. Skira

Les aquarel·les són pigments mòlts molt finament aglutinats amb goma aràbiga. La barreja es presenta seca, en forma de pastilla; líquida, en pots amb comptagotes o en tub. Al barrejar-la amb aigua, en la qual la goma es dissol molt fàcilment, fem que l'aquarel·la (o més ben dit els pigments) s'adhereixi al paper. A més de la goma també s'hi afegeixen glicerines i sucres que retarden l'assecat i li donen més brillantor.

Breu història

L'aquarel·la ja la usaven els il·luminadors a l'Edat Mitjana per a il·lustrar els llibres. També durant el Renaixement molts artistes la van utilitzar en els seus dibuixos (de paisatge, il·lustracions, esbossos de tapissos o decoracions, vistes urbanes…). Entre aquests podem destacar els d'Albert Dürer. Però realment s'ha associat sempre l'aquarel·la als paisatgistes anglesos del segle XVIII, que van usar intensament aquest material, el que ells anomenaven watercolour en contraposició al bodycolour. Les aquarel·les els permetien pintar a l'aire lliure (plain air) sense necessitat de molta infraestructura. L'aquarel·la permetia agilitat de traç i, a través de transparències i sobreposicions, els ajudava a captar la llum i tonalitats del paisatge. Així també l'usaren els impressionistes ja que els permetia reproduir els fenòmens atmosfèrics: el vent, els reflexos de l'aigua, els canvis del cel… Aquesta ha estat també una tècnica molt emprada en la il·lustració de llibres. Alguns artistes moderns com Paul Klee, Miró, Grosz, Schiele s'han servit del procediment en obres de petit format, sovint barrejat amb d'altres materials.

Suports

L'aquarel·la es treballa sobre paper. Aquest ha de tenir un cert gramatge per a poder treballar amb aigua i pot o no tenir textura. També podem utilitzar paper fet a mà (tenint en compte que absorbeix de seguida l'aigua tenyida i no permet manipular-la sobre el paper mateix), o papers japonesos com el paper d'arròs (la pasta està feta amb arrels de la planta de l'arròs).

Es pot treballar directament sobre el paper o, aquest, es pot tensar perquè no s'encongeixi en aplicar-hi l'aigua. Això es sol fer mullant-lo tot prèviament i tensant-lo sobre una fusta per deixar que s'assequi.

Figura 1: Joseph Mallord William Turner, *Venice: San Giorgio Maggiore - Early Morning* (1819). Font: Tate

Material

Com hem dit les aquarel·les les trobem en caixes que contenen pastilles de diferents colors (tot i que també es poden adquirir pastilles soltes d'algunes marques). També es comercialitzen en tubs i l'aquarel·la líquida es ven en pots amb comptagotes.

Si volguéssim fer aquarel·les hauríem de barrejar el pigment amb una solució ensucrada amb glicerina amb 2 o 3 parts de goma aràbiga. Ho barrejaríem amb una espàtula, ho passaríem pel morter perquè quedes ben fi i recolliríem la pasta per posar-la a dins d'un motlle. Deixaríem que s'assequés per forma la pastilla.

L'aquarel·la és una tècnica que es treballa amb aigua. Amb aquesta dissolem la pastilla. Amb l'aigua més o menys acolorida es pot tacar més o menys el paper. Tot depèn de la proporció d'aigua. Normalment es parteix del blanc del paper per anar creant cada cop tons més foscos. O sigui, en l'aquarel·la no s'utilitza el blanc sinó que es deixen com a blancs les reserves del paper. D'alguna manera tornar enrera en l'aquarel·la és bastant difícil perquè no podem esborrar un cop tenyit el paper. Es pot tacar directament amb l'aquarel.la o fer un dibuix amb llapis prèviament, el qual, en la majoria de casos, un cop aplicada l'aquarel·la podrem esborrar.

Els pinzells utilitzats són els de pèl tou. És idoni tenir pinzells de diferents mides, si més no, un de gros per si s'han de fer rentats o zones d'un mateix to. També es poden utilitzar esponges per a fer rentats o per a intentar esborrar, tot aplicant aigua o intentant absorbir el color sobrant fruit d'algun error.

Figura 2: Albrecht Dürer, *Das große Rasenstück* (1503). Font: Wikipedia

Figura 3: Wen Jia, *Paisatge amb l'esperit dels versos de Du Fu* (1550 circa). Font: Wikipedia

Tècnica

Quan es treballa amb l'aquarel·la es solen anar afegint tons cada vegada més foscos. Si es torna a passar per sobre d'una zona encara molla és fàcil que s'escampi l'aquarel·la. Si volem que les taques no s'ajuntin haurem d'esperar que s'assequin.

Podem fer rentats recobrint grans zones, ja sigui fent aigües o amb un sol to. El rentat es sol fer humitejant anteriorment el paper.

Amb aquarel·la no tan diluïda podem dibuixar a base de puntejats.

L'aquarel·la es pot barrejar amb d'altres tècniques com el guaix, la tinta… Podem també fer reserves amb les ceres o amb papers, cintes adhesives…

També la podem aplicar amb esponja, cotó, polvoritzar-la amb el raspall de dents, creant així diferents textures… Amb bastant aigua la podem estendre bufant o movent el paper per allargar les gotes i les taques.